

УДК 354:353

В.С. Ніценко, д-р екон. наук, доцент

К.С. Мазіна, бакалавр

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова

О.Ю. Цуканов, канд. екон. наук, доцент

Одеський національний політехнічний університет

Р.М. Остапенко, канд. екон. наук, доцент

Харківський державний аграрний університет імені В.В. Докучаєва

СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНІ ІМПЕРАТИВИ РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

В статті, на основі проведеного аналізу рівня життя населення, а саме мінімальної заробітної плати та тарифів на житлово-комунальні послуги в Україні і США розглянуто та сформовано основні соціально-економічні проблеми розвитку на сучасному етапі, визначення проблем, що не дають можливості їх в реалізації в повному обсязі. З використанням макроекономічних факторів економічного зростання, зокрема факторів пропозиції, зроблені деякі висновки. Авторами визначено основні напрямки в перспективі розвитку української економіки.

Ключові слова: економіка країни, рівень життя, соціально-економічні проблеми, прожитковий мінімум, мінімальна заробітна плата, середня заробітна плата, тариф, тарифна сітка, житлово-комунальні послуги, перспективи розвитку.

Постановка проблеми. Імператив, як загальний моральний закон є обов'язком держави перед своїми громадянами передбачає розвиток з чіткою орієнтацією на підвищення стандартів якості життя.

На сьогоднішній день зростання економіки є необхідним аспектом розвитку кожної країни, оскільки є чинником покращення якості життя громадян. Саме тому актуальність економічного розвитку є першочерговим завданням для усіх країн, у т.ч. й для України. Слід зазначити, що динаміка економічного зростання впродовж останніх років в нашій країні свідчить, що українська економіка не робить значного прогресу. Тому цей факт веде до консервації та загострення ряду соціально-економічних проблем, які вимагають негайного вирішення.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що економічний розвиток держави є основою розробки стратегії управління країною. Вивченням даного питання займаються багато вчених, серед яких можливо виділити наукові

досягнення: М.О. Мельника, О.Г. Гімчинського, М.А. Рягузова, І.С. Семененко, Р.Ф. Пустовійта, О.М. Алімова, В.В. Микитенко, Л.М. Черенько та ін.

В Україні сформована відповідна нормативно-правова база, що містять методику визначення прожиткового мінімуму, набір продуктів харчування, набір непродовольчих товарів та набір послуг для основних соціальних і демографічних груп населення, визначення показників середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсії тощо.

Проте, вирішення соціально-економічних проблем не носить системного характеру й визначається зростанням соціального напруження внаслідок непродуманої податкової політики, надмірного зростання тарифів на основні послуги житлово-комунального господарства (ЖКГ).

Формулювання цілей статті. Українська економіка в сучасних реаліях перебуває у складних умовах: воєнні дії, невизначеність в системі політичних процесів та внутрішньо-національна роздвоєність, економічна криза та інші фактори сповільнюють її розвиток. Для подальшого розвитку України потрібно вирішення багатьох соціально-економічних проблем.

Метою дослідження є оцінка рівня соціально-економічного розвитку України та США на сучасному етапі, визначення проблем, що їх стримують.

Для досягнення поставленої мети необхідно виконати наступні завдання: проаналізувати рівень мінімальної заробітної плати в США та Україні; дослідити тарифи на житлово-комунальні послуги в обох країнах та їх вплив на якість життя населення.

Виклад основного матеріалу. Про економічне становище країни перш за все можна сказати, судячи з рівня життя населення. Рівень життя населення – це соціально-економічна категорія, яка характеризує можливості суспільства щодо забезпечення життя, діяльності та всебічного розвитку. Він виражається сукупністю суспільних відносин і умов, що характеризують життя, працю, побут та інтелектуально-культурний розвиток людей, їх свободу та правову захищеність.

Рівень життя – складне та багатопланове поняття, яке об’єднує широкий спектр соціально-економічних відносин, пов’язаних зі станом та умовами життєдіяльності людини у суспільстві. Рівень життя населення впродовж тривалого часу залишається однією з основних соціально-економічних категорій, що характеризує не лише матеріальний добробут окремої людини, а й визначає узагальнений результат діяльності економіки країни за певний період. Ця категорія не є новою, вона тривалий час досліджувалась у зарубіжних та вітчизняних наукових колах [1, с. 8].

Досліджуючи дане поняття приходимо до висновку, що існує потреба визначення рівня життя населення як соціально-економічної категорії та ступеня задоволення потреб у матеріальних благах, побутових і культурних послугах. Тому аналіз життєвого рівня населення дає можливість визначити основні напрямки вдосконалення соціально-економічної політики держави.

На сьогодні затверджені та діють наступні нормативно-правові документи, що регулюють соціально-побутову сферу економіки (табл. 1).

Відзначимо, що нормативно-правові акти визначають різні індикатори, що використані нами для дослідження, а саме: прожитковий мінімум, мінімальну заробітну плату та середню заробітну плату.

Так, Законом України № 1801-VIII встановлено [7]: прожитковий мінімум для працездатних осіб в розрахунку на місяць у розмірі: з 1 січня 2017 року – 1600 гривень, з 1 травня – 1684 гривні, з 1 грудня – 1762 гривні; мінімальну заробітну плату у місячному розмірі з 1 січня – 3200 гривень; у погодинному розмірі – 19,34 гривні.

У США, а саме у штаті Вашингтон мінімальний рівень оплати праці у 2017 р. становив \$11 (що дорівнює 298,71 грн) за годину. Враховуючи, що у середньому кожна людина у місяць працює 160 годин, загальний розмір заробітної плати становитиме \$1720 (майже 48 тис грн).

Якщо за критерій оцінки вибрати мінімальний розмір заробітної плати, то економіка України працює гірше американської у 15,5 разів, що також виступає індикатором якості життя.

Прожитковий мінімум – вартісна величина достатнього для забезпечення нормального функціонування організму людини, збереження його здоров'я набору продуктів харчування, а також мінімального набору непродовольчих товарів та мінімального набору послуг, необхідних для задоволення основних соціальних і культурних потреб особистості [21].

Відповідно до пп.4 п.2 ст.41 Бюджетного кодексу до вступу в силу Закону про Державний бюджет України на поточний бюджетний період прожитковий мінімум застосовується в розмірах і на умовах, що діяли в грудні попереднього бюджетного періоду [20].

Згідно з Законом України № 144/95-ВР, мінімальна заробітна плата – це встановлений законом мінімальний розмір оплати праці за виконану працівником місячну (годинну) норму праці. Мінімальна заробітна плата встановлюється одночасно в місячному та погодинному розмірах. Мінімальна заробітна плата є державною соціальною гарантією, обов'язковою на всій території України для підприємств усіх форм власності і господарювання та фізичних осіб, які використовують працю найманих працівників, за будь-якою системою оплати праці [2].

1. Нормативно-правове забезпечення регулювання соціально-побутової сфери економіки

№ з/п	Назва нормативно-правового документу	Сфера регулювання
1.	Закон України «Про оплату праці» від 20.04.1995 № 144/95-ВР	Закон визначає економічні, правові та організаційні засади оплати праці працівників, які перебувають у трудових відносинах, на підставі трудового договору з підприємствами, установами, організаціями усіх форм власності та господарювання, а також з окремими громадянами та сфери державного і договірної регулювання оплати праці і спрямований на забезпечення відтворювальної і стимулюючої функцій заробітної плати
2.	Закон України «Про прожитковий мінімум» від 15.07.1999 № 966-XIV	Відповідно до статті 46 Конституції України дає визначення прожитковому мінімуму, закладає правову основу для його встановлення, затвердження та врахування при реалізації державою конституційної гарантії громадян на достатній життєвий рівень
3.	Закон України «Про Державний бюджет України на 2017 рік» від 21.12.2016 № 1801-VIII	Встановлює прожитковий мінімум для працездатних осіб в розрахунку на місяць
4.	Постанова Кабінету міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 780 «Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення»	Затверджує набір житлово-комунальних послуг та зв'язку
5.	Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України «Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму від 03.02.2017 № 178/147/31	Методика встановлює єдиний порядок розрахунку прожиткового мінімуму у розрахунку на місяць на одну особу та для осіб, які відносяться до основних соціальних і демографічних груп населення в Україні
6.	Постанова Правління Пенсійного фонду України «Про затвердження Порядку визначення показників середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсії» від 01.02.2008 № 4-4	Порядок розроблений з метою визначення показників заробітної плати (доходу) в Україні, з якого сплачуються страхові внески, для обчислення пенсій відповідно до Закону України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування»

* Джерело: складено за [2; 5-8; 21]

Цей показник є динамічним і має тенденцію до змін. Так наприклад, нещодавно Президент України заявив, що за умови сприятливих чинників мінімальну зарплату українців можна буде підвищити до 4100 гривень [24]. Але на разі маємо мінімальний рівень заробітної плати у розмірі 3200 гривень.

Зміна прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати наведено у наступній таблиці.

2. Динаміка зміни прожиткового мінімуму та мінімальної заробітної плати в Україні

Прожитковий мінімум	грн	% до попереднього року	Мінімальна заробітна плата	грн	% до попереднього року
з 01.01.2016 по 30.04.2016	1330	100,0	з 01.01.2015 по 31.08.2015	1218	100,0
з 01.05.2016 по 30.11.2016	1399	105,2	з 01.09.2015 по 31.12.2015	1378	113,1
з 01.12.2016 по 31.12.2016	1544	110,4	з 01.01.2016 по 30.04.2016	1378	100,0
з 01.01.2017 по 30.04.2017	1544	100,0	з 01.05.2016 по 30.11.2016	1450	105,2
з 01.05.2017 по 30.11.2017	1624	105,2	з 01.12.2016 по 31.12.2016	1600	110,3
з 01.12.2017 по 31.12.2017	1700	104,7	з 01.01.2017 по 31.12.2017	3200	200,0
з 01.01.2018 по 30.06.2018	1700	100,0	з 01.01.2018	3723	116,3
з 01.07.2018 по 30.11.2018	1777	104,5			
з 01.12.2018	1853	104,3			
Загальна зміна		139,3	Загальна зміна		305,7

* Джерело: складено за [20, 22]

У жовтні 2017 р. перший віце-прем'єр-міністр, очільник Міністерства економічного розвитку Степан Кубів пообіцяв підвищення мінімальної зарплати до 4 425 тис грн з 1 січня 2020 р., а вже у 2018 р. «мінімалка» зросте до 3723 грн. За словами ж міністра освіти Лілії Гриневич, до 2023 р. мінімальну зарплату для українських вчителів хочуть підвищити до 9,6 тис грн [25]. Такі заяви багато фахівців називають

популістськими, оскільки вони не обґрунтовані економічно, і їх вплив на рівень споживчих цін, а отже й на інфляцію передбачити не важко.

Середньомісячний розмір фактичного прожиткового мінімуму, розрахованого Мінсоцполітики, у I півріччі 2016р. – 2542,06 грн, у I півріччі 2017 р. – 2860,69 грн на одну особу на місяць [10, с. 9]. Як бачимо наведені дані значно перевищують зазначені у таблиці і є підтвердженням, що більше половини населення знаходяться за межею бідності.

Середня заробітна плата – макроекономічний показник, який вираховується як середнє арифметичне значення заробітних плат певної групи працівників (наприклад, по підприємству, по галузі, по регіону). Розраховується, виходячи з фонду оплати праці працівників (включаючи оплату праці сумісників), премій, надбавок, винагород за підсумками роботи за рік і одноразових заохочень [9].

Згідно офіційних статистичних даних, середньомісячні загальні доходи одного домогосподарства у I півріччі 2017р. склали 7491 грн [10]. Оскільки середній розмір одного домогосподарства становить 2,11 осіб, то середній загальний дохід на одного члена домогосподарства дорівнює 3550 грн. У той же час згідно офіційних статистичних даних рівень середньої оплати праці по Україні станом на жовтень місяць досягла відмітки 7377 грн, а за даними Пенсійного фонду України – 6522,77 грн (табл. 3). Відповідно статистичні дані наводять інформацію без вирахування податків, а дані пенсійного фонду – «чисту» заробітну плату.

3. Динаміка середньої місячної зарплати по Україні, грн

Згідно даних	2015	2016	2017
Державної служби статистики України ¹	5230,00	6475,00	7377,00
Пенсійного фонду України ¹	3661,41	4482,35	6522,77
Державної служби статистики України ² , у розрахунку на одне домогосподарство	2470,90	2686,63	3919,77

Примітка: 1. 2017 р. станом на жовтень місяць.

2. 2016 р. та 2017 р. станом на I півріччя.

* Джерело: [10, 11, 12]

Якщо ж провести відповідні розрахунки на одного члена домогосподарства (середній рівень 2,58 особи), то отримаємо наступну картину (рис. 1).

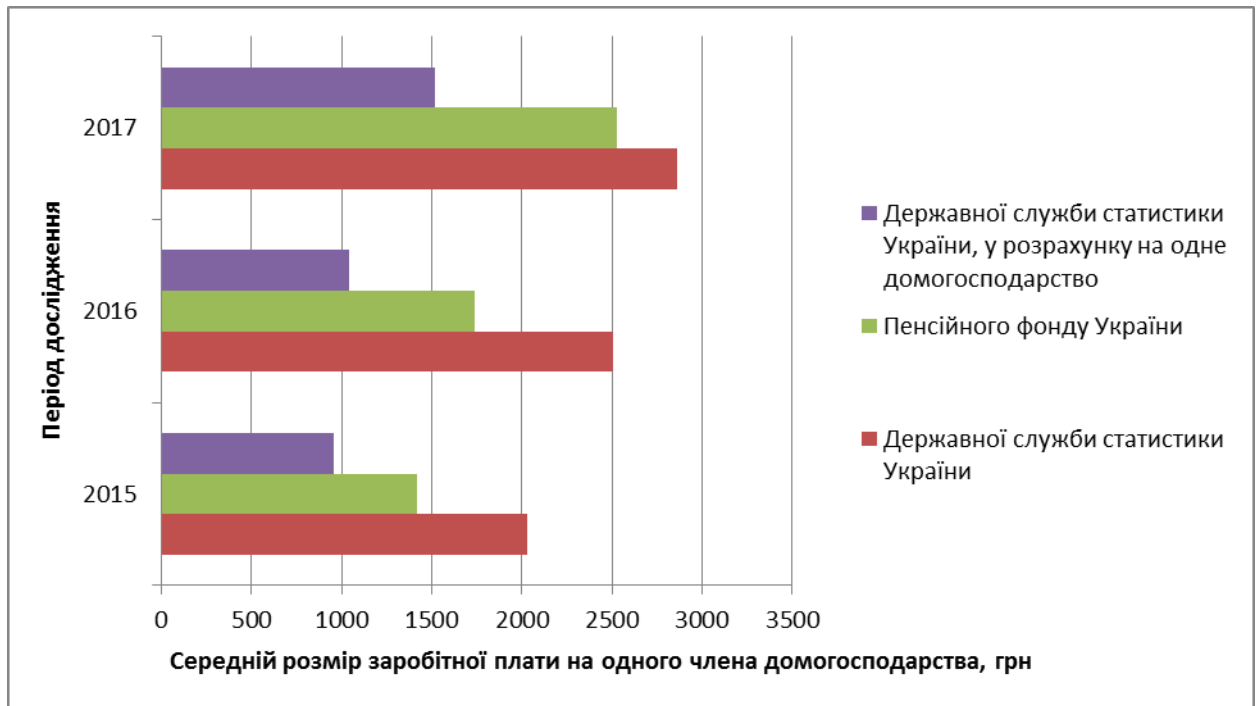

Рис. 1. Динаміка середньої заробітної плати у перерахунку на одного члена домогосподарства, грн

* Джерело: дослідження авторів

Цікавим фактом є те, що розмір заробітної плати не співпадає з жодним із представлених джерел. Використовуючи дані Державної служби статистики України не зрозуміло яким чином формується базис даних і чому такі суттєві розбіжності – майже у двічі. Тому найбільш вірогідними за точністю даними вважаємо інформацію Пенсійного фонду України.

Порівнюючи фактично досягнутий рівень мінімального рівня заробітної плати в Україні та інших країнах зазначимо, що на сьогодні найвищий рівень мінімальної заробітної плати – 1923 євро за місяць встановлено в Люксембурзі. Ще шість країн ЄС мають середньомісячну мінімальну зарплату в межах 1,5 тис. євро (Великобританія, Нідерланди, Бельгія, Німеччина, Ірландія, Франція). Разом з тим, рівень мінімальної зарплати в країнах, які нещодавно приєдналися до ЄС значно нижчий: від 418 євро в місяць в Польщі до 194 євро в Болгарії [13]. Якщо на кінець 2015 р. була затверджена мінімальна заробітна плата на рівні 57 євро, то у 2017 р. – вже 95,5 євро. Однак, Україні щоб наздогнати найбіднішу країну ЄС потрібно збільшити витрати на заробітну плату більше, ніж вдвічі.

Проблемою, що стримує повноцінне задоволення потреб населення у продуктах харчування, є не тільки низький рівень доходів, а й систематично зростаючий рівень тарифів на основні послуги житлово-

комунального господарства (ЖКГ), що «вимивають» й так малі статки домогосподарств.

Оскільки розмір заробітної плати та витрат на послуги ЖКГ у гривні викривлює дані, скористаємося перерахунком в долари США (\$1 = 27,1558 грн., за курсом НБУ станом на 01.12.2017).

Одразу зазначимо, що, на відміну від України, де мінімальна заробітна плата встановлюється на державному рівні, в США – вона визначається у кожному штаті окремо. Так, в Києві мінімальна заробітна плата становить \$117,84, у Вашингтоні – \$2015, а це майже в 17 раз більше, ніж мають українці.

Тариф (ціна) – це грошове вираження витрат на виробництво, транспортування, постачання одиниці теплової енергії/електроенергії з урахуванням рентабельності виробництва, інвестиційної та інших складових, що визначаються згідно з методиками, розробленими Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики і комунальних послуг. Тарифи для споживачів визначає центральний орган виконавчої влади, уповноважений Кабінетом Міністрів України. Отже, тариф – це вартість надходження до осель громадян тепла, гарячої води, газу тощо [4].

Житло, вода, електроенергія, газ та інші види палива – плата за житло та інші види послуг, пов'язані з житлом (водопостачання, каналізація, прибирання сміття тощо), плата за комунальні продукти (централізоване газопостачання, гаряча вода, опалення, електроенергія, балонний газ та інші види палива), товари та послуги для постійного утримання в належному стані та поточного ремонту житла, дач, гаражів [14, с. 363].

Слід зазначити, що у 2015 р. відбулося масштабне адміністративне підвищення цін у житлово-комунальній сфері. Ціни (тарифи) на житло, воду, електроенергію, газ та інші види палива зросли у 2 рази, що зумовлено суттєвим підвищенням тарифів на природний газ – у 3,7 раза, гарячу воду, опалення – в 1,8 раза, електроенергію – в 1,7 раза, водопостачання – на 23,0%, каналізацію – на 22,5% [15, с. 5]. Якщо кіловат електроенергії в 2013р. коштував у межах 0,26-0,33 грн, то сьогодні (2017 р.) – 0,9-1,6 грн; природний газ зріс у ціні з 0,93 грн до 6,95 грн; гаряча вода подорожчала з 16 грн до 84 грн за кубічний метр. Проте найбільш стрибок продемонстрував тариф на опалення – з 2,91 грн до 32,91 грн за квадратний метр [16].

У структурі витрат домогосподарств оплата житла, комунальних продуктів та послуг (з урахуванням суми безготівкових пільг та субсидій) становила 19% або 1280 грн на місяць (у січні-червні 2016р. – 15% або 848 грн). Міське домогосподарство на такі цілі витрачало 1415 грн (20%),

сільське – 1000 грн (16%). Розміри витрат міських домогосподарств на зазначені цілі зросли порівняно з I півріччям 2016р. в 1,6 раза, сільських – в 1,4 раза. Зростання частки, яку домогосподарства витрачали на оплату житла, комунальних продуктів та послуг, пов'язано із підвищенням у I півріччі 2017р. порівняно з I півріччям 2016р., цін на природний газ (на 16,7%), на послуги каналізації (на 25,5%), водопостачання (на 30,1%), електроенергії (на 62,7%), гарячої води та опалення (на 88,8%) [10, с. 7].

Середньостатистичний житель американської столиці сплачує за електроенергію приблизно \$20,88, киянин – \$7,14.

В середньому по США цей показник трохи нижчий – \$19,27, при тому, що там тариф діє на території штату чи округу, й не залежить від кількості спожитої електроенергії, тоді як в Україні діє більш гнучка тарифна сітка.

За використання побутового газу у Вашингтоні щомісяця платять приблизно \$10, в середньому по США – \$7, а от у Києві громадяни країни сплачують суму, яка в перерахунку у американський долар приблизно дорівнює \$3,5, але із розрахунку споживання 14 м³ за місяць на одну людину (рис. 2).

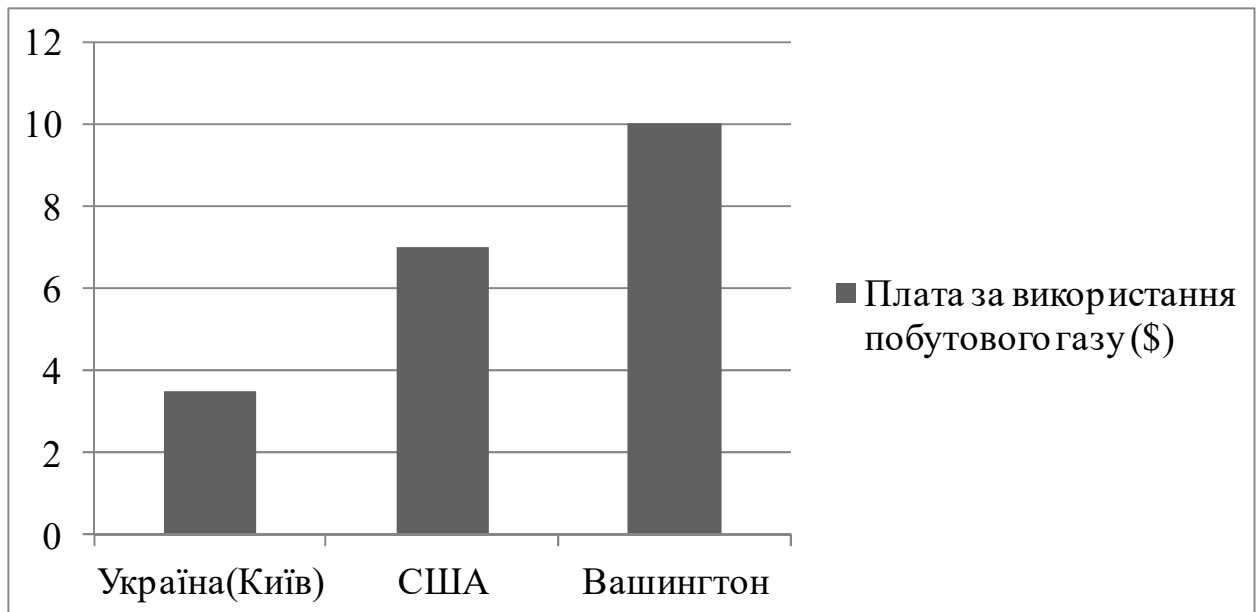

Рис. 2. Витрати за використання побутового (природного) газу у 2017 р.

* Джерело: побудовано авторами за [3]

Регулюванням тарифів на електроенергію та природний газ займається Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг (табл. 4). Як бачимо, за три роки

відбулося значне зростання тарифів на електроенергію (у 2,6 раза) та побутовий газ (у 5,7 раз), що не відображає якість наданих послуг з постачання даних ресурсів та співвідношення росту рівня доходів населення (на 78,1 %).

4. Динаміка тарифів на електроенергію та природний газ в Україні

Тарифи на електроенергію, за 1 кВт·год	грн	%	Тарифи на газ, за 1 м ³	грн	%
с 01.04.2015 по 31.08.2015	0,63	100,0	з 01.05.2014 по 31.03.2015	1,197	100,0
з 01.09.2015 по 29.02.2016	0,789	125,2	з 01.04.2015 по 30.04.2016	7,188	600,5
з 01.03.2016 по 31.08.2016	0,99	125,5	з 01.05.2016 по 31.03.2017	6,879	95,7
з 01.09.2016 по 28.02.2017	1,29	130,3			
з 01.03.2017	1,63	126,4			
Загальна зміна		258,7	Загальна зміна		574,7

* Джерело: побудовано та розраховано авторами за [23]

Холодна вода американцям обходиться в півтора раза дорожче, ніж киянам. Так, наприклад, в США витрати становитимуть \$7, тоді як українці сплатять \$5 (із розрахунку споживання 11 м³ на місяць на одну особу) (рис. 3).

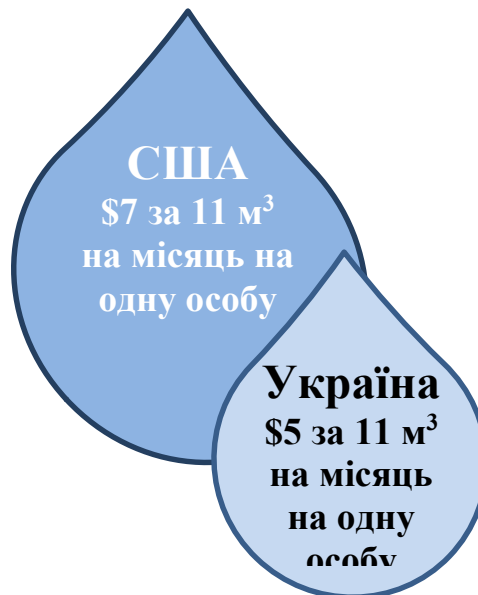

Рис. 3. Тарифи на водопостачання

* Джерело: побудовано авторами за [3]

Стосовно опалення, то ми маємо таку ситуацію: індивідуальне опалення в Америці є втричі дешевшим, ніж в українській столиці централізоване. Тут необхідно відмітити, що більшість будинків в США обладнані індивідуальним опаленням або централізованим опаленням.

Аналізуючи тарифи на опалення, гарячу воду та водопостачання зазначимо, що вони регулюються на рівні населених пунктів. Так у м. Києві за 2015-2017 рр. зазначені тарифи зросли більше, ніж у двічі по першим двом позиціям та на 82% по останньому (табл. 5).

5. Тарифи на ЖК послуги, що встановлюються місцевою адміністрацією на рівні м. Києва, грн

Тарифи на опалення	з 26.07.2017	з 01.07.2016 по 25.07.2017	з 01.05.2015 по 30.06.2016	Коеф. росту
Тарифи на послуги централізованого опалення				
Централізована опалення для мешканців житлових будинків з будинками або квартирними приладами обліку теплової енергії				
за 1 Гкал	1414,45	1416,96	657,24	2,15
за 1 м ²	32,91	32,97	16,14	2,04
Тарифи на гарячу воду				
Тарифи на послуги по гарячому водопостачанню				
Централізоване постачання гарячої води при умові підключення рушникосушарок до систем гарячого водопостачання	84,45	83,1	40,92	2,06
Централізоване постачання гарячої води при відсутності рушникосушарок, підключених до систем гарячого водопостачання	78,08	76,71	37,91	2,06
Тарифи на водопостачання	з 12.05.2017	з 02.08.2016 по 11.05.2017	з 01.05.2015 по 01.08.2016	Коеф. росту
Споживачам - власникам квартир, орендарям або квартиронаймачам в багатоквартирному будинку (з використанням внутрішньобудинкових систем)				
- централізоване водопостачання	8,436	6,84	4,596	1,84
- централізоване водовідведення	7,356	6,93	4,092	1,80
Всього	15,792	13,77	8,688	1,82

* Джерело: [17-19]

За 2015-2017 рр. в Україні рівень тарифів піднявся від 81,8 % на водопостачання до 474,7 % на газ, при чому середній рівень заробітної плати всього на 78,1 %, тобто є найнижчим серед представлених показників (табл. 6). Дана тенденція свідчить про погіршення рівня якості життя та зростання бідності серед населення.

6. Зміна показників доходів та тарифів на послуги ЖКГ в Україні

Показник	Темп росту за 2015-2017, %
Прожитковий мінімум	139,3
Мінімальна заробітна плата	305,7
Середня заробітна плата	178,1
Тарифи на електроенергію, за 1 кВт·год	258,7
Тарифи на газ, за 1 м ³	574,7
Тарифи на послуги централізованого опалення	201,0
Тарифи на гарячу воду	206,4
Тарифи на водопостачання	181,8

* Джерело: дослідження авторів

При постійних витратах на послуги ЖКГ на рівні \$57,73 на одного члена домогосподарства їх частка буде різною залежно від використовуваної бази (табл. 7). Такий індикатор існуючого життєвого рівня як прожитковий мінімум не відображає реального стану життя, його рівня та методики розрахунку, про що свідчить частка витрат на послуги ЖКГ на рівні 88,2%. Люди, які отримують мінімальну заробітну плату або середню заробітну плату по країні, повинні витратити зі свого бюджету 60,9 % та 41,1 % відповідно. Причому, зростання тарифів на основні види послуг ЖКГ не привело до покращення їх якості. У той же час закордонна практика, включаючи й США, є свідченням ефективного використання федеральними штатами податкових платежів та обов'язкових платежів.

З поміж додаткових розходів населення сплачуються послуги мережі Інтернет та телебачення, парковка, витрати на послуги зв'язку, іноді збір житлового комплексу. Для жителів США в разі відсутності вдома пральної машини – послуги пральні.

В середньому на послуги мережі Інтернет американці щомісячно витрачають \$45. Але слід також взяти до уваги, що за допомогою маршрутизатора можна платити менше, розділив абонентську плату на 2-3 квартири. Стосовно телебачення, то вартість на цю послугу в США складає приблизно \$20, а витрати на зв'язок становить \$40 щомісячно. Користування послугами пральні обходиться американцям від \$15.

7. Співвідношення доходів та витрат на послуги ЖКГ

Показник	Рівень показника, \$	Витрати на послуги ЖКГ, \$	Питома вага витрат на послуги ЖКГ та інші послуги, %
Прожитковий мінімум	65,44	57,73	88,2
Мінімальна заробітна плата	94,86		60,9
Середня заробітна плата	140,52		41,1

Примітка: показники мінімальної та середньої заробітної плати наведені без врахування податків та обов'язкових платежів

* Джерело: дослідження авторів

В Україні маємо дещо іншу ситуацію. Так, наприклад, використання Інтернету коштуватиме жителям в еквіваленті приблизно \$4, тоді як телебачення \$3. Послуги зв'язку також мають відносно низькі тарифи, в середньому українці сплачують щомісячно \$2. Користування послугами пральні в Україні не є обов'язковими витратами, так як усі жителі нашої країни мають пральну машину.

В табл. 8 підсумовано вищенаведені дані, що включають витрати на послуги ЖКХ та інші щомісячні витрати жителів України та США.

Представлені розрахунки свідчать про достатньо низький рівень спроможності задоволення власних потреб населенням України. Якщо врахувати, що витрати на харчування та матеріальне забезпечення у м. Києві та м. Вашингтон знаходяться на одному рівні, то пересічний українець повинен жити у кредит або жебракувати, оскільки його бюджет (гаманець) не в змозі задовольнити навіть мінімального набору наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг, зазначених у Постанові Кабінету міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 780.

8. Перелік тарифів на ЖКХ та інші послуги, \$

Види витрат	США	Україна
Тарифи на житлово-комунальні послуги		
Електроенергія	19,27	7,14
Побутовий газ (із розрахунку споживання 14 м ³)	7,00	3,50
Холодна вода (із розрахунку споживання 11 м ³ на місяць на одну особу)	7,00	5,00
Опалення (із розрахунку за 27,3 м ²)	32,76	33,09
Тарифи на інші послуги		
Послуги мережі Інтернет	45,00	4,00
Телебачення	20,00	3,00
Послуги зв'язку	40,00	2,00
Послуги пральні	15,00	-
Загальні витрати	186,03	57,73
Мінімальна заробітна плата (чиста, без податків)	1579,46	94,86
Мінімальна заробітна плата (за вирахуванням послуг ЖКХ та інших послуг)	1393,43	37,13

Примітка: При розрахунках витрат на опалення враховано соціальну норму житла на одну людину (за даними України)

* Джерело: дослідження авторів

Висновки. Проведені дослідження свідчать про деструктивний підхід стосовно соціальної політики в Україні. Населення України не в змозі повністю задовольнити свої потреби у продуктах харчування, відпочинку, нових речах, не кажучи вже про інші витрати.

Офіційні статистичні дані та дані Пенсійного фонду України містять різні розрахунки середньої заробітної плати, тому не є зрозумілим з позицій дослідження, який з наведених індикаторів використовувати для визначення якості рівня життя населення в Україні.

Рівень мінімальної заробітної плати в Україні встановлюється на рівні парламенту, у той час як у США – на федеральному рівні. Значення показника в Україні у 15,5 разів є нижчим за американське, що відображає антисоціальну спрямованість державної політики.

За офіційними статистичними даними у 2017 р. частка грошових засобів, що залишаються у розпорядженні домогосподарств після усіх

витрат дорівнює 734 грн (\$27,03). Тобто на одного члена домогосподарства у місяць можна заощадити до 284,5 грн (\$10,5), при чому більша частина населення знаходиться за межею бідності.

Оскільки тарифікація послуг ЖКГ регулюється Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг та місцевими адміністраціями з урахуванням територіальних особливостей, то витрати на їх сплату можуть коливатися від регіону до регіону. За нашим прикладом (столиця України – м. Київ та столиця США – м. Вашингтон) витрати на сплату послуг ЖКГ та інших постійних витрат становлять 60,9 % мінімальної заробітної плати для українців та 11,8 % – для американців. Частка грошових коштів, що залишається у розпорядженні громадянина України, на нашу думку, при існуючій методиці розрахунку визначення прожиткового мінімуму, не дає можливості вести навіть просте відтворення населення. Відповідно чисельність населення України у майбутньому (при незмінному підході до соціальної політики) буде постійно скорочуватися і за підрахунками деяких фахівців у 2050 р. становитиме від 20 до 28 млн осіб.

Бібліографічний список: 1. Рівень життя населення України / НАН України. Ін-т демографії та соц. дослідж., Держ. ком. статистики України; За ред. Л.М. Черенько. – К.: ТОВ «Видавництво «Консультант», 2006. – 428 с. 2. Про оплату праці : Закон України від 20.04.1995 № 144/95-ВР з наступними змінами – [Електронний ресурс]: Верховна Рада України. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/108/95-%D0%B2%D1%80>. 3. Аналітичний портал «Слово і Діло» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/>. 4. Тарифи на житлово-комунальні послуги [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://saee.gov.ua/uk/consumers/tarify>. 5. Про затвердження Методики визначення прожиткового мінімуму: Наказ Міністерства соціальної політики України, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Державної служби статистики України від 03.02.2017 № 178/147/31 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0281-17/page#n18>. 6. Про затвердження наборів продуктів харчування, наборів непродовольчих товарів та наборів послуг для основних соціальних і демографічних груп населення: Постанова Кабінету міністрів України від 11 жовтня 2016 р. № 780 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/780-2016-%D0%BF/page>. 7. Про Державний бюджет України на 2017 рік: Закон України від 21.12.2016 № 1801-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу:

<http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/1801-19>. 8. Про затвердження Порядку визначення показників середньої заробітної плати (доходу) в Україні, з якої сплачено страхові внески та яка відповідно до Закону України «Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування» враховується для обчислення пенсії : Постанова Правління Пенсійного фонду України від 01.02.2008 № 4-4 <https://pensia.ua/ua/baza-znan/pensiyna-enciklopedia/item/444-postanova-pravlinnia-pensiinoho-fondu-ukrainy-4-4-vid-01-02-2008>. 9. Середня заробітна плата в країні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://index.minfin.com.ua>. 10. Доповідь «Витрати і ресурси домогосподарств України у I півріччі 2017 року» (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/gdn/vrd/arh_vrd_2017.html. 11. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2015 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України) : Статистичний збірник; Відповідальний за випуск І.І. Осипова // Державна служба статистики України. – К., 2016. – 380 с. 12. Заробітна плата у листопаді 2017 року: Експрес випуск від 28.12.2017 № 468/0/09.3вн-17 // Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.ukrstat.gov.ua/express/expres_u.html. 13. Україні потрібно збільшити ВВП у 2,5 рази для досягнення мінімальної зарплати рівня ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://dt.ua/ECONOMICS/ukrayini-potribno-zbilshiti-vvp-u-2-5-razi-dlya-dosyagnennya-minimalnoyi-zarplati-rivnya-yes-197123_.html. 14. Витрати і ресурси домогосподарств України у 2016 році (за даними вибіркового обстеження умов життя домогосподарств України): Статистичний збірник; Відповідальний за випуск І.І. Осипова. – К.: Державна служба статистики України, 2017. – 380 с. 15. Зміни цін і тарифів на споживчому ринку у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>. 16. Революція Гідності до та після: як змінилося життя українців за 4 роки в цифрах [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.slovoidilo.ua/2017/11/21/infografika/ekonomika/revolyucziya-hidnosti-ta-pislya-yak-zminylosya-zhyttya-ukrayincziv-4-roky>. 17. Тарифы на отопление (Киев) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/tarif/warm/>. 18. Тарифы на горячую воду (Киев) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/tarif/hotwater/>. 19. Тарифы на водоснабжение (Киев) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/tarif/water/>. 20. Прожиточный минимум в Украине [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/labour/wagemin/>. 21. Про прожитковий мінімум :

Закон України від 15.07.1999 № 966-XIV з наступними змінами // Відомості Верховної Ради України. – 1999. – № 38. – Ст. 348. 22. Минимальная заработная плата [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://index.minfin.com.ua/labour/salary/min/>. 23. Національна комісія, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nerc.gov.ua/>. 24. Мінімальну зарплату можуть підвищити до 4100 гривень, – Порошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.galka.if.ua/minimalnu-zarplatu-mozhut-pidvishhiti-do-4100-griven-poroshenko/>. 25. Мінімальну зарплату можуть підвищити до 4100 гривень, - Порошенко [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://espreso.tv/news/2017/12/04/minimalnu_zarplatu_mozhut_pidvyschyty_d_o_4100_gryven_poroshenko.

Ниценко В.С., Мазина Е.С., Цуканов А.Ю., Остапенко Р.Н. Социально-экономические императивы развития Украины. В статье, на основе эмпирического анализа уровня жизни населения, а именно минимальной заработной платы и тарифов на жилищно-коммунальные услуги в Украине и США рассмотрены и сформированы основные социально-экономические проблемы развития на современном этапе, определение проблем, которые не дают возможности их в реализации в полном объеме. С использованием макроэкономических факторов экономического роста, в частности факторов предложения, сделаны некоторые выводы. Авторами определены основные направления в перспективе развития украинской экономики.

Ключевые слова: экономика страны, уровень жизни, социально-экономические проблемы, прожиточный минимум, минимальная заработная плата, средняя заработная плата, тариф, тарифная сетка, жилищно-коммунальные услуги, перспективы развития.

Nitsenko V.S., Masina K.S., Tsukanov O.Yu., Ostapenko R.M. Socio-economic imperatives of Ukraine's development.

In the article, based upon the empirical analysis of the standard of living of the population, namely, the minimum wage and tariffs for housing and communal services in Ukraine and the United States, the main socio-economic development problems at the present stage are examined. The problems that do not allow socio-economic development to be realized in full are defined.

As a result of the studies, a corresponding legal and regulatory framework was established, which contains a methodology for the subsistence minimum determination, a set of food products, a set of non-food products and a set of

services for the main social and demographic groups of the population, and which determines the indicators of average wage (income). Research has shown that in modern realities the Ukrainian economy is under difficult conditions: military actions, uncertainty of political processes and persistence of internal national duality, the economic crisis and other factors slow its development. For further development of Ukraine, many social and economic problems require the solution. At the current stage of country's development, documents regulating the social and everyday sphere of the economy are approved and in function.

It should be noted that normative legal acts define various indicators that we used in research, namely: the subsistence minimum, the minimum wage and the average wage.

The analysis showed that the wage does not coincide with any of the presented sources. Thus, the data of the State Statistics Service of Ukraine were used. It is unclear how the database is formed and why such significant differences are in place- the respective figures differ almost twofold. Therefore, the most likely accurate information is the information of the Pension Fund of Ukraine.

The analysis of tariffs on heating, hot water and water supply showed that they are regulated at the local level (level of settlements). During the period of the study in Ukraine the tariff level rose from 81.8% for water supply to 474.7% for gas, while the average wage increased only by 78.1%, that is the lowest progress among the figures presented. This trend indicates deterioration in the quality of life and an increase in poverty among the population.

The presented calculations show a sufficiently low level of ability of Ukrainian population to meet their own needs.

The conducted researches testify to the destructive approach regarding social policy in Ukraine. The population of Ukraine is not in a position to fully satisfy its needs for food, rest, not mentioning other expenses.

Using macroeconomic factors of economic growth, incl. factors of the supply, some conclusions are drawn. The authors identified the main directions in the perspective of the Ukrainian economy development.

Keywords: economy of the country, living standard, social and economic problems, cost of living, minimum wage, average wage, tariff, tariff scale, housing and communal services, development prospects.

Стаття надійшла до редакції: 30.09.2017 р.